

Аутизъм и китайска медицина

Нина Радкова, Кирил Панайотов

Autism and Chinese Medicine: *The paper describes autism which is a serious neurological condition with unknown cause and treatment. Traditionally, kids with autism receive four categories of medications for symptomatic treatment but since there are individual differences between patients, none of these medications have turned out to be efficient. Unfortunately they also have a lot of side effects. Chinese medicine is a safe alternative to the traditional therapy. This paper looks at three main ways of treating autism in kids - acupuncture, acupressure and herbs.*

Key words: *Autism, Chinese medicine, acupuncture, acupressure, herbs.*

ВЪВЕДЕНИЕ

Аутизмът е сложно неврологично разстройство с неизвестна причина, характеризиращо се с нарушения в социалното взаимодействие и комуникация и по-ограничени, повтарящи се и стереотипни модели на поведение. Аутизмът често е придружен от екстремни поведенчески предизвикателства. По данни от 2008 г. с разстройствата от аутистичния спектър са диагностицирани 1 на 88 деца в САЩ [4]. Около 1,5 млн. американци имат някаква форма на аутизъм, включително по-лек вариант, като броят им се увеличава. Епидемиолозите смятат, че през следващото десетилетие случаите в САЩ ще достигнат 4 млн. Аутизмът струва повече от \$137 милиарда годишно само в Америка [4]. Разгадаването и лечение на това сложно състояние остава спешно предизвикателство, което изисква много усилия.

ИЗЛОЖЕНИЕ

Съществуващи лекарства

До момента аутизмът няма лечение, но много лекари предписват лекарства. Не всеки с разстройство от аутистичния спектър има същите симптоми и не всички симптоми могат да бъдат лекувани със същите лекарства. Най-често, медикаментите са предназначени за преодоляване на специфични симптоми като тревожност, депресия, промени в настроението (биполарно разстройство), мании, невниманието и хиперактивността. Поради големите индивидуални различия клиничното подобрение е доста ограничено, въпреки значителните усилия на клиничните изпитвания на лекарства и комбинации от тях. Използвани са четири основни категории лекарства [4].

- Антидепресанти
- Антипсихотици
- Антиконвулсанти
- Стимуланти за намаляване на невниманието и хиперактивността

Аутизъм и китайска медицина

В китайската медицина аутизъм, в западния медицински смисъл на думата, не съществува. Той е включен към синдрома на 5-те забавяния [2]. Забавянията са при стоене, ходене, растеж на косата, никнене на зъби и говор. Този тип мозъчна дисфункция при децата, според традиционната китайска медицина, е от дисбаланс на телесните функции.

За разлика от западната медицина, според която мозъкът е най-важният фактор при човека, според китайската медицина, тялото и умът са част от една кръгова система заедно с органите и централната нервна система. Западната медицина традиционно счита емоционалното влияние върху органите като вторично,

докато китайската медицина винаги го разглежда като ключ към разбиране и постигане на баланс [2].

В китайската медицина, разумът и съзнанието, които са силно засегнати при аутизма, се управляват главно чрез три системи от органи: сърце, далак и бъбреци. Сърцето притежава ум или Шен и управлява умствените функции, включително емоционалното състояние на човека и краткосрочната памет. Далакът е свързан със способността на ума да учи, запаметява и концентрира. Бъбреците са свързани с дългосрочната памет. Проблеми в тези области могат да доведат до прояви с аутистични характеристики.

Акупунктура

Акупунктурата се използва често при деца с разстройства от аутистичния спектър. Успехът може да се обясни с медицинската теория, че аутизмът отчасти е невро ендокринна дисфункция и се появява в резултат на неправилно производство на опиоиди [1]. Според някои автори акупунктурата влияе върху опиоидите, централната нервна система и невроендокринната функция [1].

Традиционната акупунктура използва много тънки стоманени игли, които се поставят в целеви точки, наречени акуточките. В организма има повече от 400 такива точки, които са свързани чрез система от 14 меридиана, или пътища. Акуточките са богати на нервни окончания и стимулацията води до активиране както на самата точка, така и на други по-отдалечени точки в тялото разположени на същия меридиан. Тяхната стимулация може да доведе до нервна сигнализация, повишаване на електромагнитната енергия, невро-имуномодулиращи и невро-химично-хормонални ефекти.

Освен със стоманени игли, акуточките могат да бъдат стимулирани и с лека електрическа стимулация (електро акупунктура), натиск (акупресура, вендузи), топлина, лазерно генерирана светлина или дори цветни светлинни лъчи (цветопунктура).

Терапевтичният ефект на акупунктурата зависи от избраната акуточка и от вида на използваната стимулация.

Традиционните акуточките на скалпа и тялото се смятат за ефективни при лечение на деца с дисфункция на мозъка, като водят до подобряване на общите функционални способности на пациента.

Акупунктурата на езика също води до подобряване на дисфункции, свързани с аутизъм [3]. Правени са много проучвания за ефективността на този метод при деца с редица мозъчни разстройства, включително слепота, церебрална парализа и аутизъм. Диагностиката на езика заема централно място в китайската медицинска диагностична система, тъй като езикът е единственият орган, който може да се види извън тялото. Неговото състояние отразява състоянието на сърцето и помага на лекарите да определят лечението.

Акупресура

Акупресурата е древна лечебна процедура, при която пръстите натискат ключови лечебни точки, които стимулират естествените самоизцелителни способности на организма. Използвайки силата и чувствителността на ръката, акупресурата е ефективна за облекчаване на стреса свързан с болести и е идеална за самолечение и превантивни здравни грижи за подсилване на имунната система. Акупресурата освобождава напрежението, подобрява кръвообращението, намалява болката, развива духовността и физическото здраве.

Акупунктурата и акупресурата използват едни и същи точки на натиск и меридиани, но акупунктурата използва игли, докато акупресурата използва леко до силно натискане с пръст. Когато се стимулират тези акупресурни точки се освобождава мускулното напрежение, насърчава се циркулацията на кръвта и се

подобрява жизнената енергийна сила на тялото. Акупресурата може да се използва за облекчаване на болката, детоксикация на организма, по-добро здраве и красота, тонизиране на лицето и мускулите на гърба [2].

Билки

Заедно с акупунктурата, билковите лекарства са основен елемент на китайската медицина и също се използват за лечение на аутизъм.

Билките се класифицират в две основни измерения [2].

- Първото измерение се отнася до температурните характеристики на билката, а именно: гореща (ре), топла (вен), студена (хан), неутрална (пинг), и ароматна.
- Второто измерение се отнася до вкуса на билката, а именно: кисела (суан), горчива (ку), сладка (ган), пикантна (син) и солена (ксиан).

Различните комбинации на температура и вкус придават на билката свойства, които могат да повлияят енергийните модели на тялото Ин и Ян. Така например, киселият, горчивият и соленият вкус са свързани с Ин, докато парливият и сладкият - с Ян. Има билки, които затоплят, билки, които охлаждат, билки, които тонизират и т.н.

Що се отнася до вкуса, киселото свива или консолидира. Билките с кисел вкус често се използват при изпотяване, продължителна кашлица, хронична диария, семенни и пикочни проблеми, както и други условия свързани с хипо-метаболизъм [2].

Горчивите билки могат да прочистват червата и подобряват апетита. Често се използват и при остра фаза на инфекциозни болести, артрит или бяло течение (leucorrhoea) [2].

Сладките билки тонизират, подобряват, овлажняват и хармонизират много от най-важните системи на тялото, включително храносмилателна, дихателна, имунна и ендокринна системи. Сладките вкусове облекчават и потискат болката, поради свиващото действие на мускулите. Използват се най-често за лечение на суха кашлица и дисфункция на стомашно-чревния тракт, като далак и стомашно неразположение [2].

Пикантните билки витализират кръвта. Тази група билки може да стимулира секрецията на потните жлези, да активира функцията на меридиани и органи и да насърчи кръвообращението. Като цяло, пикантните билки стимулират метаболизма [2].

Солените билки омекотяват твърди маси и влакнести сраствания. Соленият вкус прочиства червата. Използват се и при оток, възпалени участъци, кисти и пролиферация на съединителната тъкан [2].

Китайските билкари рядко предписват една единствена билка за лечение на дадено състояние. Обикновено се смесват от 4 до 20 билки и се предлагат под различни форми - хапчета, таблетки, капсули, прахове, алкохолни екстракти, водни екстракти и т.н [2].

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Аутизмът е сериозно неврологично разстройство с неизвестна причина и разнопосочно лечение. Традиционно се използват четири основни категории медикаменти за симптоматично лечение; но тъй като съществуват големи индивидуални различия между пациентите, ефикасността на тези лекарства е доста ограничена. Освен това, твърде много психиатрични лекарства се предписват за деца, без да се знаят дълготрайните неблагоприятни ефекти. Например в САЩ едно от най-предписваните лекарства за аутизъм е Ritalin, което има същото действие като кокаина [4]. То може да доведе до пристрастяване и може да предизвика тревожност, параноя, безсъние, главоболие, гадене, и хромозомни аберации, а

лекарите не винаги предупреждават родителите за тези ефекти. Безразборното използване на мощни психотропни лекарства може да навреди повече, отколкото да помогне. Поради това китайската медицина е една безболезнена и безвредна алтернатива за подобряване състоянието на децата с аутизъм.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Cheuk DK, Wong V, Chen WX. Acupuncture for autism spectrum disorders (ASD). *Cochrane Database Syst Rev.* 2011 Sep 7;(9)

[2] Guo XL. Current opinion on autism diagnosis and treatment using TCM. *Journal of Pediatrics of TCM*, 2010, vol. 6, no. 5, pp. 48–51

[3] Li Y, Jiao LY, Liu, Huang GG. Analysis of the effect of tongue acupuncture combining with comprehensive intervention in children with autism. *Chinese Journal of Children's Health*, 2011, vol. 19, no. 5, pp. 477–479, 2011

[4] Tongerloo M, Bor H, Lagro-Janssen A. (2012). Detecting autism spectrum disorders in the general practitioner's practice. *Journal of Autism & Developmental Disorders*, 2012, 42(8), 1531-1538

За контакти:

ас. д-р Нина Радкова, д.м. Катедра "Обществено здраве", Русенски университет "Ангел Кънчев"; Началник Неонатологично отделение, МБАЛ-Русе-АД, тел.: 0887-499 892, e-mail: nina_radkova@abv.bg

Д-р Кирил Панайотов, д.м. Управител на Специализирана болница за активно лечение по физикална и рехабилитационна медицина „Медика“ ООД, Русе, тел.: 082/887 278, e-mail: zkm@abv.bg

Докладът е рецензиран.